

Ekonomka Šichtařová: Lekce základů ekonomie pro ministry

- CZ24 News | 20. ledna 2024

ČESKO: Dneska si dáme takové malé základy ekonomie, aneb lekci pro ministerstvo financí. Povíme si, jak působí zvyšování daní. Pokud vaše radary zaznamenaly podezření na jízlivost, jsou správně nastavené. Poslední čísla o daňovém výběru

Základem nám budiž takzvaná Lafferova křivka, notoricky známý a zcela banální graf ukazující, že s růstem daňové sazby nejprve daňový výběr roste, ale po dosažení určitého bodu začíná naopak klesat. Jinými slovy, pokud nějakou ekonomickou aktivitu zdaníme 100% daní, nikdo nebude mít motiv podnikat (protože by mu z podnikání nic nezbylo), podnikání tedy zcela zmizí a daňový výběr bude nulový. Nejvyšší daňový výběr tedy nastane při daňové sazbě, která je velmi vzdálená nejvyšší možné. Kolik přesně tato sazba činí, říci přesně neumíme, můžeme to jen odhadovat, protože tento optimální bod se v čase mění a mění se i u jednotlivých činností. Tento bod tedy musíme hledat stylem „pokus – omyl“. Když kupříkladu budeme daňovou sazbu postupně po jednotlivých procentních bodech zvyšovat, ale daňový výběr poroste pomaleji než o stejné procentní body, budeme vědět, že už se příslušnému optimálnímu bodu blížíme. A až jednou daň zvýšíme a daňový výnos klesne, budeme vědět, že již jsme za optimálním bodem a daňovou sazbu jsme přehnali. (Pochopitelně takto jednoduché to v praxi není, do hry ještě vstupují jiné faktory typu hospodářský růst a podobně, ale toto zjednodušení si pro naše účely a představu můžeme dovolit.)

Daňové sazby už jsou příliš velké u značné části českých daní. Ale u jedné daně to můžeme krásně, modelově a zcela polopaticky dokumentovat tak, že není možné pochybovat. Tou daní je spotřební daň na tabákové výrobky.

Varování přišlo již v roce 2022. Stát očekával inkaso (všech) spotřebních daní ve výši 158,6 mld Kč, vybralo se ale o více než 5 mld. méně. A největším viníkem byl propad inkasa spotřebních daní z tabákových výrobků, které zaostalo za plánem o 3,3 mld. Kč. V roce 2023 se trend poklesu výběru potvrdil. Inkaso spotřební daně mělo dosáhnout 157,3 mld. Kč, ale dosáhlo jen 148,2 mld. Kč, tedy nejméně od roku 2015, přičemž za propad mohly opět zejména tabákové výrobky. Inkaso daně z tabákových výrobků se v roce 2023 dokonce propadlo o více než desetinu. A přitom ve stejném období spotřební daň na tabák neustále rostla. V roce 2020 došlo prvně k výraznému nárůstu daně: proti předchozí minimální dani 2,63 Kč za každou cigaretu se během dvou let zvedla až na 3,20 Kč. V roce 2023 dosáhla 3,52 Kč a letos to již je 4,22 Kč.

Logickým vysvětlením by mohlo být, že díky dražším cigaretám poklesl zájem o kouření. Jenomže to není pravda. Souhrnná zpráva o závislostech v ČR za rok 2022 totiž konstatuje, že podíl kuřáků se v posledních letech prakticky nemění. Ve skutečnosti došlo ke dvěma jevům současně. Zaprvé Češi začali mnohem víc nakupovat tabákové výrobky v levnější Polsku, zadruhé Němci a Rakušané přestali nakupovat v dražším Česku. Výsledkem je, že v ČR se v roce 2023 prodalo o 13,5 % méně cigaret než o rok dříve. A zhruba pětina cigaret spotřebovávaných v ČR nyní není v ČR zdaňovaná.

Jednoznačně tady tedy vidíme – a můžeme to vidět již několik let v kuse! – že již jsme daleko za optimálním Lafferovým bodem a čím víc budeme daň zvyšovat, tím méně vybereme, aniž bychom tím ovšem omezili kouření. Kouření stagnuje, jenom kuřáci méně platí do české státní kasy. Efekt na zdraví tedy buď chybí, nebo je minimální, ale zvyšováním daně zhoršujeme veřejné finance. Tak takto „moudře“ náš konsolidační balíček „léčí“ naše veřejné finance.

AUTOR: Markéta Šichtařová

[ZDROJ](#)